

LUOMUHERUKKAKESKUS – HANKKEEN 2000 – 2003

LOPPURAPORTTI

Sisältö:

- Loppuraportin toimintakertomus 316 liite
- Kooste väliraporteista
 - Hankkeen keskeiset toiminnot
 - Hankkeen toiminnot aikajärjestyksessä
- Talouden toteutuma
 - Koko hankeajalta 01.06.2000 – 31.12.2003
 - Viimeinen maksatus 01.07.2003 – 31.12.2003
- Hankkeen aikana tuotettu materiaali
 - Markkinointiesite, yleisilme, logo, rasiatarrat ja laatikot
 - Rasiamarjatutkimus
 - Marjanektarin tuotekehitys
 - Tuholaisten lentoaikaselvitys
 - Hankkeen www-sivut
- Valokuvia
- Lehtileikkeitä

Pyhäjärvellä 16.03.2004

Ilpo Korhola
Puheenjohtaja

Velitapio Manninen
Hankevetäjä

LUOMUHERUKKAKESKUS-HANKE 2000 – 2003

Loppuraportin 316_01 liite

Ohjausryhmä 23.03.2004

Tähän on tultu

Ensimmäisenä kautena 1997 - 2000 viljely alkoi ja laajeni 25 hehtaariin. Mutta moni asia jäi kesken eikä ensimmäistäkään satoa päästy korjaamaan. Katekokeita jo oli mutta kokemusta puuttui niiden tulevien vuosien vaikutuksista. Tuholaisten jäljistä näkyi jo merkkejä mutta taistelu luomumenetelmillä aiheutti epäilyksiä. Alkuverryttely oli tehty niin korvien välissä kuin pellollakin.

Määrätietoinen vuonna 1996 aloitettu marjaelinkeinon kehittäminen jatkui vuonna 2001 (2000) EMOTR – hankerahoituksen ja innokkaiden viljelijöiden työn ja yksityisosuuksien turvin 2003 loppuun.

Ohjausryhmän kokouksiakin kertyi kaikkiaan 13. Ohjausryhmässä oli koko hankeajan hyvä kehittämisen ilmapiiri.

Ohjausryhmän jäsenet edusti kattavasti erikoisviljelyn, jatkojalostuksen, elintarvike, markkinoinnin, yrittäjyyden ja projektiosaamisen ammattilaisia. Tuloksiin ei päästä kuin yhteen hiileen puhaltamalla ja projekteissa se tarkoittaa kaikkia mukana olevia tahoja ja niitä on paljon.

Ensimmäiset marjatilit antoivat odottaa itseään ankaran keväthallan viedessä kevään kukat mennessään. Mutta sitten kun viimein ensimmäiset myyntitulot romahtivat kassaan se tuntuiakin sitä paremmalle. Alkuaikoina tuet toivat kustannusten maksuun lyhennystä ja mahdollisuuksia lisätä pinta-aloja.

Uuden elinkeinon luominen ”puhtaalta pellolta” on vienyt nyt kuusivuotta ja markkinointia tuotekehitystä vielä opetellaan. Markkinoilla kilpailu on ulkomaisen tuonnin takia kiristynyt ja EU :n laajentuminen tuo lisää uhkia ja tarvetta erikoistua. Luomutuotteiden sija ja asema markkinoilla tuntuu olevan vielä hukassa. Teollisuudesta on esitetty kriittisiä äänenpainoja. Tuoremarjan markkinoinnissa ei luomutuotteista ole aina saatu niille kuuluvaa lisäarvoa. Tunnettuutta on lisättävä. Suomalaisten vatsan tilavuudesta käydään elintarvikehyllyillä kovaa kilpailua.

Yhteistyökumppanit, elintarviketyöohjelma ja alan hankkeiden välinen yhteistyö on tuonut paljon uusia mahdollisuuksia ja katkeamaton ketju ”Pellolta – Pöytään” on saanut erityisen merkityksen.

Niin kuin kokeneimmat viljelijät ja ohjausryhmän jäsenet ovat asian ilmaisseet : ” Tuotanto kukoistaa tai kaatuu markkinoinnin mukaan”

Kehittämistoimet herukan viljelyssä ovat vaikuttaneet alan ilmapiiriin niin että muidenkin marjojen ja erikoiskasvien viljelypinta-alat ovat alueella lisääntyneet.

Usko ja innostus ovat pysyneet ja tulevaisuuden suunnitelmia on tämänkin hankekauden jälkeen.

Numeroita molemman hankkeen ajalta:

- 18 uutta marjatilaa
- 96.3 ha herukkaa
- 4 uutta alan rekisteröityä yritystä.
- Perustamiseen on tarvittu 250.000 herukan tainta.
- Taimien hankintaan ovat viljelijät käyttäneet 212.500 € + alv.
- Marjakasvien tukia herukka-alalle on hankekauden aikana maksettu viljelijöille arviolta 363.000 €
- Satoikäiseksi ehdittyään 96.3 ha herukkasadon arvo v.2003 hinnalla ja 2000 kg /ha satotasolla on 211.000€ + alv.
- Esimerkiksi Pyhäjärvelle tukia on maksettu kaikille marja-aloille yhteensä arviolta 100.000 € / vuosi.
- Se on 40.000 € enemmän kuin vastaavalta säilörehunurmi alalta saisi.

Saavutetut tavoitteet suhteessa hankesuunnitelmaan (raportti kohta 4)

Marjatilojen kehittyminen

Ennen hanketta jo toiminnassa olleet marjatilat ovat laajentaneet toimintaansa. Osa on ottanut uusia marjalajeja monipuolistamaan tuotantoaan. Yhteistyö tilojen välillä on lisääntynyt ja esimerkiksi tarvikehankinnoissa on päästy kustannussäästöihin.

Marjatilojen lukumäärän lisääntyminen

Molempien hankekausien aikana on aloittanut yhteensä 18 tilaa marjan viljelyn joista kymmenellä se on ainoana tuottavana viljelykasvina.

Ensimmäisenä hankekautena pinta-alat nousi 25 hehtaariin. 2000 – 2003 pinta-alat nousi voimakkaasti päätyen koko seutukunnassa 96 hehtaariin. Tähän on laskettu vain hankkeen aikana aloitettu viljely ja sen lisääntyminen.

Uusia tuotteita

Edullisin ja helpoin tapa ”jalostaa” tuoremarjaa halutumpaan muotoon on tehdä marjoista erilaisia pakkauksia.

Perhe koko on pienentynyt, sinkkujen määrä lisääntynyt, pakastamisen määrät ovat pienentyneet. ”Käsin poimittu” antaa mielikuvan laadusta ja huolella valikoiduista kypsistä mummon marjoista. Marjat poimitaan käsin ja asetellaan pieniin rasioihin 250 g – 600g. Vadelmia ja mansikoita on totuttu jo näkemään rasioissa mutta mustaherukka, viherherukka ja karviainen ovat vielä uusia tulokkaita joiden tunnetuksi tekemisessä riittää työtä.

Markkinointi on kuitenkin saatu Helsingin suuntaan auki. Ja onpa asiaa testattu kuluttajaraadillakin

Myös kannettavat 2 – 3 kg pakkaukset ovat tätä päivää.

Marjaisa cocktailnektari ravintola käyttöön puuttuu markkinoilta. Sitä on kehitetty yhteistyössä Foodwest Oy:n Seinäjoelta kanssa.

Nuorekkaita marjaisia kuohujuomia on kehitetty ja tullaan edelleen kehittämään. Siiderien suosio on pysynyt yllättävän korkealla ja siitä voi marjatuotteilla olla omasiivunsa otettavana.

Tuotantosopimuksia

Hankkeen tärkeimpiä hetkiä oli kun viljelijät ja teollisuuden edustaja istuivat samaan pöytään neuvottelemaan tuotantosopimuksesta. Tätä hetkeä edelsi vuosien mittainen yhteydenpito hankkeen ja teollisuuden välillä.

Yhteyttä ja suhteita pidettiin myös kahteen muuhun eteläsuomalaiseen teollisuuteen. Mutta siellä oli luomutuotannon kehittämisen painetta jarrua eikä neuvottelumme johtanut allekirjoituksiin asti. Tilanne ei ole ohi vaan neuvotteluyhteys on olemassa. Paineita hintatason laskulle ennustettiin. Teollisuudessa ei ollut vielä edes muodostunut valtakunnallista luomuhinnan teollisuushintaa niin kuin se tavanomaisesti tuotetulle muodostuu. Syykin on selvä: Isoja, tasalaatuisia eriä luomuherkkua ei teollisuuteen ole kukaan aikaisemmin toimittanut.

Koulutuksiin osallistuminen

Koulutustilaisuudet ja opintomatkat ovat olleet suosittuja. Koulutusta on järjestetty niin ilta kuin päivätilaisuuksina sekä valtakunnalliset tilaisuudet jopa kolmipäiväisiä. Erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia on ollut 88 kertaa. Osallistujia on ollut yhteensä 488 henkilöä.

Keskeinen toiminta hankkeen toteutusaikana (loppuraportin kohta 5)

Luomuherkkakeskus – hankkeen keskeinen toiminta perustui ajatukseen: Alueelle tulee syntyä luomuhinnan tuotannonkeskittymä, joka säilyttää ja kehittää maaseudun työpaikkoja ja luo jatkojalostukseenkin uusia työpaikkoja ja tuotteita.

Tuo tavoite muunnettuna työksi tarkoitti määrätietoista näkemystä siitä miten ja millä keinoilla ja millä aikataululla tuohon voidaan päästä:

Koulutusta ja uskon vahvistusta

Viljelysuunnitelmia ja esimerkkejä

Yhteisiä taimihankintoja – viljelyn aloittaminen tehtiin mahdollisimman helpoksi

Istutuskoneen kehittämistä ja viljelytekniikkaa käytännössä

Tilojen välinen käytännön yhteistyö – yhteiskoneet, yhteiset menetelmät ja havaintoviljelmät

Muovi, hake ja hiekkakate kokeiluja rikkakasvien kasvun häiritsemiseen

Parastapa löytyi: Istutuskoneella istutus – alas leikkaus – muovinvetokoneella muovi herukatappien päälle ja sen jälkeen kasvuaukot muovisiin.

Tuholaisten tunnistamiseen ja pyyntiin oli MTT- Jokioisilla kehitetty feromoni / liima-ansa.

Osallistuimme kansainväliseen tutkimukseen. Sen jälkeen joka kesä on ansat viritetty herukkapelloille.

Tuotepakkauksia ja käsin poiminnan kehittämistä.

Ulkomaalaisten käsin poimijoiden työlupa-asioita on järjestelmällisesti vuosittain kehitetty yhteistyössä Petroskoin konsulaatin kanssa. Vuosittain on järjestetty matka jolloin viljelijät vievät suoraan paikan päälle työvoimatoimiston työlupapuollon.

Käsin poimitun marjan tarjoukset ja tilaukset sovittiin keskitetysti jonka jälkeen katsoimme kuka kerää mitään marjaa ja minkä verran aina kyseiseen erään. Poimijoita siirrettiin tarpeen mukaan tilojen välillä.

Koneellinen poiminta alkoi käytännössä vasta viime vuonna. Oman alueen osuuskunnan puimuri kävi kahdella tilalla ja alueen ulkopuolelta rahtipuimuri kävi viidellä tilalla.

Konepoiminta marja meni teollisuuteen ja hieman jätettiin tuotekehitystä varten pakkaseen.

Poimintakoneen mukana kuljetettiin laatikoita ja kuljetukseen hyvin sopivaa takalaitanostimella ja kylmäkoneella varustettua kuorma-autoa. Päivän lasti tuotiin Korholan kylmioon ja kun riittävä määrä oli kasassa lasti lähti eteenpäin teollisuuden pakkasvarastoon

Tiedotus on ollut varsin keskeinen osa hankkeen toimintaa. Etenkin tämäntyyppisessä hankkeessa, jossa hankkeessa mukana olevien yrittäjien menestyminen on kiinni markkinoinnin onnistumisesta.

Parasta julkisuutta ja laajuutta on hanke saanut kahdesti Tv:n aluelähetyksissä ja kerran valtakunnallisessa uutislähetyksessä. Alueradiossa on myös esitelty asiaa vuosittain.

Maakunnalliset ja alueelliset lehdet ovat kirjoittaneet aiheesta useasti vuodessa. Marja-aikana ja vähän ennen on suorastaan pyritty esille lehdistössä.

Saavutetut tulokset (loppuraportin kohta 6)

- 1) Hankkeen tuloksena perustettu valtakunnallisesti laajin luomuhurukan tuotannonkeskittymä. Tuotannonkeskittymällä saavutetut yhteistoiminnan lisääntymisen mahdollistamat edut viljelyn kehittämisessä, poiminnan järjeistämässä ja erityisesti markkinoinnissa
- 2) Myönteisessä ilmapiirissä muidenkin marjojen viljelypinta-ala on kasvanut
- 3) Herukalle sopiva istutus / muovikate – menetelmä on kiinnostanut laajemminkin.
- 4) Edellisellä hankekaudella **12** tilaa aloitti marjanviljelyn. Tällä kuluneella kaudella kaikki entiset lisäksi pinta-aloja lisäksi **6** uutta tilaa aloitti marjanviljelyn.
- 5) Myös edellisellä kaudella perustettujen yritysten lisäksi yksi uusi alan yritys aloitti toiminnan.
- 6) Allekirjoitettuja teollisuussopimuksia on neljällä marjatilalla. Lisäksi on kolme paikallista sopimusta.

Ohjausryhmän kokoukset

03.05.2001 Pyhäjärven kaupungintalo

06.06.2001 Verkkoranta, Pyhäjärvi

24.07.2001 Ekumeeninen keskus, Pyhäjärvi

26.10.2001 Viinitila Aito Onni, Haapavesi

29.01.2002 Hotelli Pyhäsalmi, Pyhäjärvi
 19.03.2002 Marjoniemen Lomakylä, Pyhäjärvi
 18.06.2002 Verkkoranta, Pyhäjärvi
 26.09.2002 Hiisitupa, Pyhäjärvi
 04.11.2002 Viinitila Aito Onni, Haapavesi
 26.03.2003 Siiponkosken Kylätalo, Haapajärvi
 18.06.2003 Ekumeeninen keskus, Pyhäjärvi
 12.09.2003 Osuuspankin Lomaranta, Reisjärvi
 23.03.2004 Kytökylän Marjaherkut Ky, Haapavesi

Tilaisuudet ja tapahtumat

Luomuherrukkahankkeen koulutustilaisuuksia	20	osanottajia	123
Luomuherrukkahankkeen kokous / neuvottelu	24		145
Muiden järjestämään koulutukseen osallistuminen		13	osanottajia 74
Opintomatkoja	9		146
Muut tilaisuudet	22		
Yhteensä	88	osanottajia	488

Toiminnot pääkohdittain. Kooste raporteista

Toimintavuoden 2001 sattumia

Markkinointiselvitys

Markkinointiselvityksessä on selvitelty valtakunnallisten marjanjalostajien kiinnostusta luomuherrukan ostosopimusten tekemiseen
 Herrukan poiminta- ja markkinointikokeilut:
 Käsinpoimitun rasiamarjan kustannusselvityksiä.
 Konepoiminnan mahdollisuudet nuorissa kasvustoissa. Eri markkinakanavat
 Koetoiminta aloitettiin MarjaNet Ay:n pellolla. Aiheina erilaisten kätteiden vaikutus rikkakasvien esiintymiseen, perustamismenetelmien vaikutus ja lannoitustason vaikutus.
 Lannoitteena käytetty Natural compostin valmistamaa luomuprikettä.
 Lannoitustasot ovat 0kg/ha, 600kg/ha, 1200kg/ha, 2400kg/ha.
 Hankkeen tuki koeviljelmään on 50%.
 Uusia viljelymenetelmiä on muovin veto aikaisemmin istutetuille ja alasleikatuille kasvustoille ja hakkeen levitykseen kehitetty soravaunu

Tiedotus 2001

Tiedotusvälineissä hanke on ollut esillä mm "pellonpiennarpäivän" yhteydessä järjestetyssä tiedotustilaisuudessa: TV 2 valtakunnan uutislähetys, Pohjois-Suomen alueuutiset, Ouluradio, Kaleva, Oulu Eteläinen, Kalalähti, Kalajokilaakso, Keski-Pohjanmaa, Pyhäjärven Sanomat.
 Poimintakoneen toiminta myös ylitti uutiskynnyksen: Kaleva, Kalajokilaakso, Oulun Eteläinen, Iisalmen Sanomat ja Pyhäjärven Sanomat

Kevät istutuksia tehtiin neljällä tilalla n. 5 ha
Syysistuksia neljällä tilalla n. 13 ha
Erikoismarjan istutuksia; pensasmustikkaa 600 kpl, Saskatoon 200 kpl

Toimintavuoden 2002 sattumia

Rasiamarjatutkimus: Käsien poimitun luomuherukan pakkausselvitys, Foodwest Oy
Tuotannonkeskittymän markkinointiesite / tunnus, Atomus / Tapio Romppainen
Kansainväliseen herukan tuholaitosten lentoaikaselvitykseen osallistuminen
Kevään ja syksyn taimitilaukset yhteishankintana
Ulkomaalaisen työvoiman työlupa-asioissa avustaminen, yhteistyö Suomen Petroskoin konsulaatin kanssa.
Yhteistyö elintarvikealan hankkeiden ja toimijoiden kanssa
Tarjouspyynnöt hilloista, helmeilevästä juomasta, nektarista
Poimintakautteen liittyvät toiminnot mm. Markkinointi, tilojen välinen poimijavaihto ja koulutus
Istutuskautteen liittyvät toiminnot mm. Taimihankinnat, taimien kuljetuksen järjestäminen, istutuskoneen ja työvoiman järjestely tilojen välillä

Tiedotus 2002: Lehtijuttuja Oulun Eteläinen, Kaleva, Pyhäjärven Sanomat. Ouluradio, elintarvikealan messut Haapavedellä, Ylivieskassa ja Kuusamossa.

Toimintavuoden 2003 sattumia

Markkinointi, tuotekehitys, poiminnan organisointi ja tiedotus:
Rasiamarjat: Käsien poimitun luomuherukan pakkaus ja etikettien suunnittelu, tarjouspyynnöt ja tilaukset yhteistilauksena
Luomuherukkaa 5kg laatikoitten suunnittelu, tarjouspyynnöt ja tilaukset yhteistilauksena
Herukantuholaisten feromonipyynti ja tunnistuskoulutus
Kevään taimitilaukset yhteishankintana
Ulkomaalaisen työvoiman työlupa-asioissa avustaminen, yhteistyö Suomen Petroskoin konsulaatin kanssa.
Yhteistyö elintarvikealan hankkeiden ja toimijoiden kanssa
Toimeksiannot tuotekehityksestä ja uusien tuotteiden kehittämisestä ja reseptiikasta: hillot, siiderin tyyppisestä, helmeilevästä juomasta, ja juomasekoituksiin tarkoitettuja nektareista tai mehuista.
Poimintakoneen hankintasuunnitelmat: Konevaihtoehdot, tarjoukset. Koneen hankkiminen suoraan Puolasta.
Poimintakoneen rahoitusmahdollisuudet.
Tuotantosopimusneuvottelut Saarioinen ja Pakkasmarja
Viljelysuunnitelmat
Luonnontuotekeskus- suunnitelman edistäminen
Tiedotus 2003
Lehtijuttuja Oulun Eteläinen, Suomalainen maaseutu, Kaleva, Pyhäjärven Sanomat.
Yleisradio, TV – Yleisradion alueohjelmat, Keskipohjanmaa, Iisalmen Sanomat
Www – sivut hankkeelle.
Osoite: www.luomuherukka.net

Toimintaraportit muilta osin liitteenä

Hankkeessa mukana olevat tilat kunnittain

Osallistumismaksun maksaneet ja hankkeen aikana aloitettu viljely = pinta-ala näkyy taulukossa (1997 – 2000, 2000 – 2003)

Yrittäjä	kunta	tuotanto /	satoikäistä	tuotanto
MarjaNet (Korhola, Huttunen)	Pyhäjärvi	4	4	herukka v,m
Eino Niiranen	Pyhäjärvi	13.5	6	herukka m,p
Jouko Kangasharju	Pyhäjärvi	12	7	herukka v,m
Pentti Haavisto	Pyhäjärvi	3.0	2	herukka m
Kari Syrjä	Pyhäjärvi	8	1	herukka m
Reijo Marin	Pyhäjärvi	4	2	herukka m
Yrjö Rutajärvi	Pyhäjärvi	5.6	2	herukka m
Eero Hankila	Pyhäjärvi	12.3	1	herukka m
Ahva Matti	Pyhäjärvi	1.7	1	herukka m
Veijo Manninen	Pyhäjärvi	0.7	0.7	karviainen
Jorma Kuukasjärvi	Pyhäjärvi	"Viljely		mansikka, v
Hannu Mustaparta	Pyhäjärvi	aloitettu		mansikka, v
Ilpo Korhola	Pyhäjärvi	ennen		mansikka
Ari ja Arja Huttunen	Pyhäjärvi	hanketta"		mansikka, v
Pyhäjärvellä yhteensä		64.80	26.70	
Matti Joentakanen	Haapavesi	3	2	herukka
A&O Niittykoski	Haapavesi	5	3	herukka v,m
Tuomo Kyllönen	Haapavesi	8	2	herukka v,m
Vesa Torkkola	Haapavesi			mesim,man
Haapavesi yhteensä		16	7	
Tauno Ruotsalainen	Kärsämäki	1	1	herukka v
Martti Räisänen	Kärsämäki	2	-	herukka m
Kyösti Koponen	Kärsämäki	4.5	-	herukka
Kärsämäki yhteensä		7.5	1	
Hakamarjat	Haapajärvi			herukka
Reijo Parkkila	Haapajärvi	1	1	herukka
Mauno Autio	Nivala	6	3	herukka
Aarno Pyöriä	Nivala			herukka ym
Soini Lakso	Nivala			her, mans
Pekka Koskela	Reisjärvi	1		herukka
Seutukunnan alueella yhteensä		96.30 ha	38.70 ha	

Toteutunut talous 2000 – 2003

Maksatushakemus viimeinen erä 01.07 – 31.12.2003

Talouden toteutuminen vuonna 2003

Kustannukset:	Toteutunut	Talousarvio
Palkat ja sivukulut	41750.93	39.692
Ostopalvelut	31955.03	47.092
Matkakulut	6158.58	6.727
Luontaisuuritukset	1133.00	1.681
Muut kustannukset	5233.33	8.829
Muut	57.36	
Yhteensä	86.288.23	104.024.00

Rahoitus

Luomuhelukka 23.03.2004 2003 Toteutuma

Maksatushakemuksen liite, loppumaksatus.

v.2003 toteutuma 86.288.23 €

	tarve	toteutuma	haetaan
Yksityinen 11.64% yht:	10.043.94	10.020.26	23,68
-rahallinen		8.887.68	
-talkoo		1.132.58	
 Julkinen osuus	76.244.29		
Valtio + Eu 83.3%	63.511,49	24.933.30	38.578,19
Kunnat 16.7%	12.732.79	12.837.80	105.01(palautetaan)
Yhteensä	86.288.23	47.791.36	38.496.86